

Asia: VN/33945/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Esityksen keskeiset tarkoitus ja tavoite, oppimisen tuen ja opiskelijan oikeuden oppimisen tukeen vahvistaminen lukiossa, ovat tärkeitä. Lukiolaisten oikeus oppimisen tukeen ei ole toistaiseksi toteutunut riittävällä tavalla ja yhdenvertaisesti kaikissa lukioissa, vaikka monissa lukioissa tuki on jo nykyään järjestetty hyvin. On hyvä, että uudessa laissa painotetaan sitä, että tukea tulee tarjota matalalla kynnyksellä opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

Lausunnossa otamme kantaa asiantuntijuutemme perusteella oppimisen tukea ja erityisopetusta koskeviin säädösehdotuksiin, emme muihin säädösehdotuksiin.

2. Oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevat säädösehdotukset

Uudessa lukiolaissa säädettäisiin erikseen oikeudesta tukiopeutukseen ja erityisopetukseen. Erilaisten oppijoiden liitossa näemme välttämättömänä, että jokainen oppimisessaan ja opiskelussaan tukea tarvitseva lukiolainen saa juuri sellaista tukea, joka häntä auttaa, ja se voi olla aineenopettajan tarjoamaa tukiopeutusta tai erityisopettajan tarjoamaa tukea. On kuitenkin tärkeää muistaa, että lukioiden aineenopettajilla ei lähtökohtaisesti ole juuri tietoa oppimisvaikeuksista eikä erityistä osaamista ottaa niitä opetuksessaan huomioon. He eivät tunne riittävästi tuen keinoja ja välineitä eivätkä välttämättä osaa soveltaa niitä vastaamaan opiskelijoiden yksilöllisiä tarpeita. Sen takia aineenopettajat tarvitsevat usein erityisopettajan ohjausta erilaisten oppijoiden kohtaamisessa sekä oppimisvaikeuksia kokeville opiskelijoille toimivien oppimisen/opiskelun keinojen ja välineiden käyttöön. Lisäksi erityisopettajan apu on usein tarpeen yksittäisen opiskelijan tukea suunniteltaessa yhdessä aineenopettajan kanssa ja tukitoimien alkuvaiheissa, vaikka jatkossa suoraan erityisopettajan antamalle tuelle ei olisikaan tarvetta. Kun opiskelija saa oikeanlaista tukea nopeasti ja matalalla kynnyksellä, tuen tarve todennäköisesti on myöhemmin pienempi.

Erilaisten oppijoiden liiton näkemyksen mukaan on tärkeää säilyttää ja vahvistaa kaikille opiskelijoille mahdollisuus tavata matalalla kynnyksellä erityisopettajaa heti, kun he kokevat oppimisessaan ja opiskelussaan tuen tarvetta. Aineenopettajien tulisi myös aktiivisesti tarjota tätä mahdollisuutta opiskelijoille heti, kun he huomaavat, että oppimisessa tai opiskelussa on vaikeuksia. On tärkeää, että tukea saa ennaltaehkäisevästi ja etupainotteisesti, jottei opiskelijan tarvitse ensin epäonnistua

ja pettyä itseensä tai joutua selviytymään – ja uupumaan – hankaluksiensa kanssa yksin. Laissa tulee kuitenkin määritellä konkreettiset käytettävissä olevat yleisen tuen keinot, joihin opiskelijoilla on tuen tarpeen ilmetessä oikeus. Jos niitä ei määritellä, tuen keinot ja toteutus ja siten opiskelijoiden yhdenvertaisuus tulee vaihtelevaan jatkossakin koulu- ja kuntakohtaisesti liikaa.

Erilaisten oppijoiden liitossa pidämme tärkeänä sitä, ettei minkäänlainen oppimisen ja opiskelun tuki – mukaan lukien erityisopettajan antama tuki – edellytä diagnoosin saamista. Oppimisen ja opiskelun haasteet johtuvat usein oppimisvaikeudesta tai oppimista/opiskelua hankaloittavasta neuropsykiatrisesta ominaisuudesta. Usein tällaisen taustalla vaikuttavan syyn selvittäminen on lapselle/nuorelle (ja vanhemmille) tärkeää ja diagnoosi selkeä. Toisinaan kuitenkin oppimisen vaikeutta aiheuttavaa syytä ei löydy tai diagnoosin kriteerit eivät täyty, mutta tuen tarve on silti ilmeinen. Myös yleisenä periaatteena oppimisen tuen saamisen ei koskaan pitäisi olla riippuvainen tietystä diagnoosista, vaan siihen pitäisi riittää koetut ja havaitut vaikeudet oppimisessa. Vaikeudet voivat olla väliaikaisia tai pysyviä, mutta Erilaisten oppijoiden liiton käsityksen ja kokemuksen mukaan opiskelijat, jotka eivät tukea tarvitse, eivät sitä myöskään pääsääntöisesti hae.

Opiskelijan tarvitseman tuen tulee jatkua katkeamattomana ja sujuvana oppiasteelta toiselle, mutta se ei edellytä samojen hallinnollisten rakenteiden säilyttämistä perusopetuksesta toiselle asteelle. Lukio-opinnot eroavat vaatavuudeltaan olennaisesti peruskouluopinnoista, ja lukiossa ei ole mahdollista yksilöllistää oppisisältöjä tai madaltaa yksilöllisesti vaatimustasoa. Lukio-opiskelun on tarkoitus tuottaa opiskelijoille valmiudet korkeakouluopintoihin, ja ylioppilastutkinnon vähimmäisvaatimukset ovat kaikille samat.

Edellä esiin tuotujen näkökohtien vuoksi emme Erilaisten oppijoiden liitossa pidä hyvänä muutoksena sitä, että erityisopettajan antama tuki edellyttäisi hallintopäätöstä ja että sen edellytyksenä olisi diagnosoitu oppimisen vaikeus. Hallinnollisten portaiden ja raja-aitojen luominen erilaisten tukimuotojen kesken ja väliin lisäisi erityisopettajien hallinnollista työtä, joka väistämättä vähentäisi heidän opiskelijoiden tukemiseen käytössä olevaa aikaansa. Se myös kasvattaisi – mikä on aivan keskeistä ottaa huomioon ja ymmärtää – opiskelijoiden kynnystä kääntyä erityisopettajan puoleen oppimisen vaikeuksissaan. Lukiossa kuten kaikilla muillakin oppiasteilla olisi ensiarvoisen tärkeää vähentää opiskelijoiden luokittelemista erityisoppilaiksi ja välttää määrätietoisesti erityisoppilaan leiman lyömistä opiskelijaan. Vaikka tämä ei tietenkään ole uudessakaan laissa tarkoitus, hallinnollinen prosessi erityisopettajan tuen saamiseksi voisi heikentää opiskelijan pystyvyyden tunnetta ja minäkäsitystä oppijana.

Mikäli lakiin kirjataan, perustelluista vasta-argumenteista huolimatta, että erityisen tuen saaminen edellyttää hallintopäätöstä, tulee lakiin myös kirjata selkeästi ja täsmällisesti, mitä hallinnollisesta päätöksestä seuraa. Päätöksessä on kirjattava, millaista ja mihin oppiaineisiin liittyvää erityistä tukea opiskelija tarvitsee, mitä erityinen tuki käytännössä tarkoittaa ja millaista yleisestä tuesta poikkeavaa lisätukea opiskelija hallintopäätöksen myötä saa.

Lain kirjauksissa on tärkeää myös varmistaa, ettei sinänsä välttämätöntä erityisopettajan konsultointia lasketa erityisopetuksiksi, vaan opiskelijoilla säilyy mahdollisuus saada jatkuvasti sitä tarvitessaan yleistä oppimisen tukea myös erityisopettajalta. Tämä on tärkeää etenkin niiden opiskelijoiden kohdalla, joilla on pidempikestoisia haasteita: oppimisvaikeuksia (lukivaikeus, matematiikan vaikeus, hahmottamisen vaikeus) tai muita pysyväisluontoisia oppimista ja opiskelua hankaloittavia ominaisuuksia (neuropsykiatrisen häiriö kuten ADHD ja autismikirjo).

Uudessa laissa säädökset tiedon siirron sujuvoittamiseksi peruskoulusta lukioon ovat tarpeellisia. Tarpeellisia ovat myös säädökset siitä, että opiskelija voi osoittaa osaamistaan ja suorittaa kokeita

vaihtoehtoisilla tavoilla silloin, kun hän ei sitä yleisesti käytössä olevalla tavalla pysty oppimisen vaikeutensa vuoksi tekemään. Myöhemmin uudistettavassa ylioppilastutkintolaissa on ensiarvoisen tärkeää säätää siitä, että kokelas voi omien tarpeidensa mukaisesti käyttää myös ylioppilaskokeissa osaamisen osoittamista helpottavaa TVT-teknologiaa tai muita soveltuvia apukeinoja.

3. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteita koskevat säädösehdotukset

-

4. Englanninkielistä lukiokoulutusta, opiskelijavalintaa ja ylioppilastutkintoa koskevat säädösehdotukset

-

5. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoetta koskevat säädösehdotukset

Erilaisten oppijoiden liitossa pidämme erinomaisen kannatettavana ylioppilaskokeen muutosta siten, että opiskelija voi suorittaa yhden pakollisista kokeista taito-/taidediplomina. Taito- ja taideaineen ylioppilaskokeen suunnittelussa on tärkeää tarkastella ja ottaa huomioon mahdolliset erilaisten oppijoiden tarvitsemat ainekohtaiset erityisjärjestelyt.

6. Tilauskoulutusta koskevat säädösehdotukset

-

7. Muut kommentit

-

Reinikainen Sarianna
Erilaisten oppijoiden liitto ry